29.10.2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Henni Axelin ja Merja Hilpinen

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto
HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021
Vastausosoite: tanja.timonen@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto: keskiviikko 4.11.2020 klo 9.30

Asia:
https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+146/2020

Teema 1: Nuorten hyvinvointi, koronaepidemian vaikutukset ja toiminnan painopisteet? Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tarve, resurssit

Nuorten hyvinvointi, koronaepidemian vaikutukset ja toiminnan painopisteet?

Koronaepidemian vaikutukset nuorten hyvinvointiin

Koronaepidemia on vaikuttanut nuorten hyvinvointiin monin tavoin. Korona on lisännyt nuorten tuen tarvetta, mielenterveysongelmia, koettua stressiä sekä nostanut nuorisotyöttömyyden ennätyslukuihin. Erityisesti huolena on eriarvoisuuden kasvaminen. Korona-aika myös korostaa perheen ja kodin roolia nuorten hyvinvoinnin edistäjänä. Toisilla perheillä on voimavaroja ja resursseja tukea nuoren opiskelua, harrastuksia ja vapaa-ajan viettoa poikkeusoloissakin. Toisissa perheissä erilaiset mielenterveys- ja päihdeongelmat ovat entisestään korostuneet eikä koti ole turvallinen ympäristö opiskella tai viettää vapaa-aikaa.

Nuorisotyö ja nuorten harrastustoiminta ovat löytäneet tapoja toimia digitaalisesti korona-aikana. Keväällä siirtyminen digitaaliseen nuorisotyöhön tapahtui nopeasti ja tehokkaasti, siirtymää vauhditti jo vuosia jatkunut systemaattinen digitaalisen nuorisotyön valtakunnallinen ja paikallinen kehittäminen. Myös harrastustoiminnassa kehitettiin uusia tapoja harrastaa etänä. Osa nuorista ei kuitenkaan missään tilanteessa jää kotiin vaan kokoontuu kaupungille tai muihin julkisiin tiloihin. Jalkautuvaa nuorisotyötä jatkettiin koko kevään ja edelleen nyt syksyllä. Myös etsivässä nuorisotyössä ja työpajatoiminnassa kehitettiin digitaalisia malleja ohjaamiseen, kohtaamiseen ja valmennukseen, mutta työtä jatkettiin myös terveysturvallisuudesta huolehtien pienryhmissä nuorten kanssa.

Toiminnan painopisteet ja rahoitus vuodelle 2021

Nuorisotyön määrärahoilla (valtion talousarvio pääluokka 29, luku 91, yhteensä 76 milj.€) edistetään osaltaan nuorten hyvinvointia. Monet nuorisotyön toimet ja valtakunnallisen nuorisotyön ja –politiikan ohjelman toimenpiteistä ovat lähtökohtaisesti omiaan vahvistamaan nuorten arjenhallintaa sekä heidän kasvu- ja elinolojaan, mikä on olennaisen tärkeää koronasta selviytymisestä ja koronatilanteesta toipumisessa.

51 % prosenttia nuorisotyön määrärahoista (39,2 milj. €) tulee rahapelitoiminnan tuotoista. Rahapelitoiminnan tuotoilla avustetaan nuorisoalan järjestöjä ja nuorisokeskuksia sekä kehitetään paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -toimintaa. Nuorisoalan järjestöjen avustamisella edistetään nuorten osallisuutta, vaikuttamista ja harrastamista ja tuetaan järjestöjen nuorisotyötä. Yhdeksän nuorisokeskusta

tarjoavat puitteet leirikoulutoiminnalle, ympäristö- ja seikkailukasvatukselle sekä kansainväliselle nuorisovaihdolle. Rahapelitoiminnan tuotoilla avustetaan myös nuorisotoimialan kehittämistä, mm. nuorisoalan osaamiskeskustoiminnan ja muiden valtionavustettavien hankkeiden kautta.

Budjettivaroista avustetaan nuorten työpajatoimintaa ja etsivää nuorisotyötä saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoimintaa sekä hankkeita, joilla edistetään nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitoja. Myös kuntien valtionosuudet rahoitetaan budjettivaroista.

Vuonna 2021 toimeenpannaan valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa vuosille 2020—2023 sekä tavoiteohjataan ohjelman mukaisia nuorisoalan osaamiskeskuksia. Osaamiskeskukset vahvistavat nuorisoalan ja nuorisotyöntekijöiden osaamista. Lisäksi kehitetään nuorisotoimialan tutkimusta ja tiedontuotantoa nuorisotyön ja nuorisopoliittisen päätöksenteon tueksi mm. osaamiskeskusten ja Nuorisotilastot.fi -palvelun kautta.

Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tarve, resurssit

Nuorten työpajatoiminta

Nuorten työpajatoiminnan tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, suorittaa koulutus loppuun ja päästä avoimille työmarkkinoille tai muuhun tarvitsemaansa palveluun. Työpajatoiminnan tarkoituksena on parantaa nuoren elämänhallintataitoja, edistää hänen kasvuaan, itsenäistymistään ja osallisuutta yhteiskuntaan.

Vuoden 2021 valtiontalousarvioesityksessä (mom. 29.91.51) esitetään nuorten työpajatoiminnan avustamiseen 16,3 milj. euroa. Valtionavustukset myönnetään erityisavustuksina aluehallintovirastojen kautta nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen, vakinaiseen työpajatoimintaan tai työpajatoiminnan kehittämiseen niille työpajatoiminnan järjestäjille, jotka ovat saaneet valtionapukelpoisuuden. Vuoden 2021 avustuksen tarkoitus on hallitusohjelman mukaisesti vähentää nuorten syrjäytymistä – jokainen nuori pysyy koulutuspolulla, nuorisotyöttömyys vähenee ja nuorten osallisuus kasvaa.

Valtionavustusta saaneet työpajatoiminnan järjestäjät vastaavat vuosittain työpajatoimintaa koskeviin kyselyyn. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja aluehallintovirastot kokoavat vastauksista kirjallisen raportin ja tiivistelmät tuloksista esitellään myös www.nuorisotilastot.fi –sivuilla. Vuoden 2019 raportti perustuu yhteensä 229 työpajatoiminnan järjestäjän antamiin tietoihin.

Vastausten perusteella työpajatoimintaan osallistui vuonna 2019 yhteensä 25 971 valmentautujaa, joista 14 424 (55,5 %) oli alle 29-vuotiaita nuoria. Nuorten valmentautujien määrä oli melkein sama kuin edeltävänä vuonna. Työpajojen henkilöstön määrä oli yhteensä 1 875 henkilötyövuotta (htv). Valtionavustuksella turvataan työpajapalvelut lähipalveluna eri puolilla Suomea. Työpajatoimintaa järjestetään yli 460:ssa eri toimenpisteessä.

Työpajatoiminnan järjestäjinä toimivat yleisimmin kunnat, seutukunnat tai kuntayhtymät (153 organisaatiota). Rekisteröityneitä yhdistyksiä on järjestäjinä 49 organisaatiota, säätiöitä 21 ja yrityksiä 5 (Taulukko 7). Kunnassa työpaja toimii nuoriso- ja/tai vapaa-aikatoimen (57), sosiaali- ja/tai terveystoimen (27), sivistys- ja/tai kulttuuritoimen (31), kunnan työllisyyspalvelujen (35), kunnanhallitusten (20) tai muun kunnanhallinnon osan alaisuudessa (20). Nykyiset työpajat ovat olleet toiminnassa keskimäärin noin 14 vuotta.

Työpajojen 1 875 työntekijästä (htv) noin 73 prosenttia työskenteli vuonna 2019 joko työ-/työhönvalmentajana, yksilövalmentajana tai etsivänä nuorisotyöntekijänä. Hallinnollisissa tehtävissä toimi noin 14 prosenttia henkilöstöstä.

Noin 40 prosenttia työpajoista ei voinut ottaa vastaan kaikkia valmentautujia, jotka halusivat tulla toimintaan mukaan. Yleisimmät syyt palvelupuutteeseen olivat valmentautujien päihdeongelmat tai terveystilanne (59 työpajaa), tilanpuute (39 työpajaa) sekä taloudelliset resurssit (35 työpajaa) että henkilökunnan liian vähäinen määrä (34 työpajaa). Vain harvoin työpajan henkilöstön osaamisen puutteet estävät valmentautujien osallistumisen työpajatoimintaan.

Työpajatoiminnan rahoitus on monikanavaista. Se muodostuu kuntien rahoituksesta, valtionavustuksista, muista julkisista rahoituksista ja avustuksista (STEA, ESR) sekä työpajatoiminnan tuote- ja valmennuspalvelujen myyntituloista. Työpajatoiminnan rahoitukseen käytettiin vuonna 2019 yhteensä 111 milj. euroa, josta 54,3 % oli kuntien omaa rahoitusta. Valtion rahoitus on kasvanut viimeisinä vuosina. Vuonna 2020 nuorten työpajatoiminnan valtionavustuksia myönnettiin aluehallintovirastojen kautta 16,3 milj. euroa.

Työpajatoiminnan opinnollistamisella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka sisältää työpajan oppimisympäristön tunnistamisen, valmentautujalle kertyvän osaamisen tunnistamisen ja osaamisen osoittamisen näytöin. Yli puolet työpajoista on tunnistanut oppimisympäristön (58 %).

Koronan vaikutukset työpajatoimintaan

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti yhteensä 1 204 338 euron lisämäärärahan aluehallintovirastojen (AVI) nuorisotoimien käyttöön ”Koronavirustilanteen aiheuttamien nuorten työpajatoiminnan kustannusten ja tulonmenetysten korvaamisesta aiheutuviin kustannuksiin”. Koronavirus-tilanne aiheutti nuorten työpajatoiminnalle jonkin verran lisäkustannuksia, lähinnä digitaaliseen palveluun siirtymisessä, ja palvelujen myynnin ehtyessä syntyi jonkin verran talouden alijäämään maalis-toukokuussa 2020.

Kevään 2020 aikana työpajatoimintaan tarkoitetut tilat suljettiin korona-viruksen aiheuttaman tilanteen vuoksi. Nuorten työpajatoiminnassa siirryttiin nopeasti digitaaliseen työskentelyyn ja jalkautuvaan työhön. Nuorten kohtaaminen uusin, digitaalisin välinein ja etämenetelmin on AVIen saamien tietojen perusteella onnistunut hyvin. Kasvokkaisia ja digitaalisia menetelmiä voidaan jatkossa käyttää rinnakkain ja kehittää edelleen nuorten tarpeisiin vastaten ja paikalliset olosuhteet huomioiden. Tarkat ratkaisut esimerkiksi tilojen käyttöön ja palveluiden järjestämistapaan on voitu tehdä paikallisesti. Sekä etsivässä nuorisotyössä ja nuorten työpajatoiminnassa on otettu huomioon viranomaisten suositukset.

Etsivä nuorisotyö

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori ja auttaa häntä sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Vuoden 2021 valtiontalousarvioesityksessä esitetään etsivän nuorisotyön avustamiseen mom. 29.91.51. Etsivän nuorisotyön tukemiseen 11 312 000 euroa. Lisäksi kohdennetaan mom. 29.91.50. Nuorten sosiaalinen vahvistaminen: Etsivä nuorisotyö ja muu nuorten sosiaalinen vahvistaminen 1 038 000 euroa etsivään nuorisotyöhön. Etsivän nuorisotyön avustuksiin kohdennetaan yhteensä 12 350 000 euroa.

Valtionavustus on tarkoitettu nuorisolaissa (1285/2016) säädetyn etsivän nuorisotyön tukemiseen. Valtionavustus myönnetään erityisavustuksena aluehallintovirastoista etsivän nuorisotyöntekijän palkkauskuluihin. Avustus voidaan myöntää kunnille tai sellaisille oikeuskelpoisille yhteisöille ja säätiöille, joilla on voimassa oleva sopimus kunnan tai kuntien kanssa kunnan alueella toteutettavasta etsivästä nuorisotyöstä. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö tukee (mom. 29.91.50) etsivän nuorisotyön ja työpajojen erityisen tuen tarpeessa oleville nuorille tarkoitettua Nuotta-valmennusta (0,8 milj. euroa).

Vuoden 2020 alussa etsivää nuorisotyötä oli 286 Manner-Suomen kunnassa. Etsivän nuorisotyön valtionavustuksiin on vuonna 2020 varattu 12,6 milj euroa. Lisäksi koronatilanteeseen liittyen järjestettiin

lisähaku erityisavustuksille uuden etsivän nuorisotyön työntekijän palkkaamiseen vuonna 2020 yhteensä 3 milj. euroa.

Valtionavustusta saaneet etsivän nuorisotyön järjestäjät vastaavat vuosittain etsivään nuorisotyötä kyselyyn. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja aluehallintovirastot kokoavat vastauksista kirjallisen raportin ja tiivistelmät tuloksista esitellään myös www.nuorisotilastot.fi -sivuilla. Vuoden 2019 raportti perustuu yhteensä 238 etsivän nuorisotyön järjestäjän antamiin tietoihin.

Yleensä ensi askel nuoren ja etsivän nuorisotyön työntekijän yhteistyössä on nuoren suora yhteydenotto tai yhteydenottopyyntö yhteistyö- tai palveluverkostosta. Etsivän nuorisotyön työntekijät olivat yhteydessä 29 096 nuoreen vuonna 2019. Tavoitetuilla nuorilla tarkoitetaan niitä nuoria, joiden kanssa etsivän nuorisontyön työntekijä on käynyt keskustelua henkilökohtaisella tasolla, esimerkiksi selvittänyt nuoren kanssa hänen elämäntilannettaan ja tuen tarpeitaan. Tavoitetuista nuorista (20 924) noin 18 508 (88,5 %) oli jossain toimenpiteessä. Tämä tarkoittaa, että etsivän nuorisontyön työntekijät ohjaavat nuoria monipuolisesti eri palveluihin ja toimenpiteisiin. Toimenpide voi tarkoittaa myös neuvontaa, ohjausta ja tulevaisuuden suunnittelua sekä tsemppausta. Noin 2 400 nuorta odotti vielä vuoden lopussa pääsyä toimenpiteisiin.

Etsivä nuorisotyö tavoittaa selkeästi parhaiten 16–20 ja 21–25 –vuotiaita nuoria. Etsivän nuorisotyön tavoittamista nuorista lähes 90 % oli iältään 16–25-vuotiaita. Ikäryhmän 21–25 -vuotiaat osuus kasvoi vuoteen 2017 asti. Etsivän nuorisotyön piirissä on enemmän miehiä kuin naisia. Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret tulevat oppilaitosten 31 % (erityisesti toisen asteen oppilaitokset), sosiaali- ja terveystoimen 13,3 %, nuorisotyön 9,1 %, muiden viranomaisten (TE-toimisto, puolustusvoimat/kutsunnat, siviilipalvelukeskus) 13,7 % kautta tai suoraan itse ilmoittautumalla 26,0 %. Lähettävän tahon tieto puuttuu 5,9 % nuoren kohdalta.

Etsivä nuorisotyö ohjaa nuoria monipuolisesti eri palveluihin ja toimenpiteisiin. Nuoren ohjausprosessin aikana nuorta tuetaan etsivän nuorisotyön itsensä järjestämällä toiminnalla mm. ryhmätoiminnalla, sillä aikaa, kun nuori odottaa pääsyä muuhun palveluun. Nuoria tuettu erityisesti työhallinnon palveluihin: työnhaku, ammatinvalinnanohjaus ja työkokeilut. Sosiaali- ja terveystoimenpalveluista nuoret ovat erityisesti tarvinneet mielenterveys- ja toimeentuloon liittyviä palveluja. Hyvin usein nuoria on tuettu hakemaan opiskelupaikkaa tai jatkamaan ammatillisia opintoja.

Koronan vaikutukset etsivään nuorisotyöhön

Valtion vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa lisättiin mom.29.91.51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v) lisäyksen momentin perustelujen täydennykseksi siten, että määrärahaa saa käyttää myös avustusten maksamiseen nuorisotyöhön ja etsivään nuorisotyöhön koulujen ja oppilaitosten tukemiseksi 12 000 000 euroa. Summasta esitetään etsivän nuorisotyön tukemiseen 5 470 000 euroa.

Etsivä nuorisotyö alkaa usein yhteydenottopyynnöllä. Yhteydenottopyynnöt ovat Etelä-Suomen ja Pohjois-Suomen AVI-aluilla jonkin verran vähentyneet, muilla alueilla on hienoista nousua vastaavaan edellisvuoden ajankohtaan nähden. Eniten yhteydenottopyyntöjä tekevät oppilaitokset.

	Yhteydenottopyynnöt		Tavoitetut nuoret	
	09_2019	09_2020	09_2019	09_2020
Etelä-Suomi	7584	7063	5184	4532
Itä-Suomi	3203	3233	2376	2343
Lappi	1094	1106	981	931
Lounais-Suomi	2317	2411	1701	1809

Länsi- ja Sisä-Suomi	5897	6069	4705	4780
Pohjois-Suomi	2319	2018	1909	1568
Yhteensä	**22414**	**21900**	**16856**	**15963**

Mitä kautta nuoret ohjautuivat etsivän nuorisotyön piiriin - 01.01.2020-31.08.2020

Ohjaava taho	Nuoret yhteensä	
	määrä	osuus
Oppilaitos	4 845	30,4%
Sosaali- ja terveystoimi	2 101	13,2%
Nuorisotyö	1 551	9,7%
Muut viranomaiset	2 025	12,7%
Suoraan /kavereiden- tai sukulaisen yhteydenotto	4 455	27,9%
Muut	824	5,2%
Ei tietoa	162	1,0%
Yhteensä	**15 963**	**100,0%**

Tiedot on päivitetty 21.10.2020 LSSAVI:n toimesta